

Regionální funkce knihoven

10 let v knihovnách regionu Vyškov

seznam obcí regionu Vyškov

Města jsou uvedena **tučně**, městyse *kurzívou*,

Co je Program regionální funkce knihoven

Tento dokument přibližuje vývoj knihoven regionu Vyškov od roku 2005 do roku 2015, kdy již mohly využívat Program regionální funkce knihoven a Knihovna Karla Dvořáčka, která je pověřena výkonem regionálních funkcí jim poskytovala metodickou a konzultační pomoc v jejich rozvoji.

V roce 2001 byl vytvořen Program regionální funkce knihoven, který se po roce 2002 stal důležitým nástrojem pro veřejné knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi a kraji na území České republiky. V roce 2003 se představil první produkt spolupráce – Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven, který byl vydán Odborem umění a knihoven Ministerstva kultury České republiky ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny České republiky. Šlo o skutečně společný nástroj, který zahájil dlouholetou spolupráci knihoven.

Během let 2002–2004 byly regionální funkce financovány z rozpočtu Ministerstva kultury, od roku 2005 jsou zařazeny mezi mandatorní výdaje příslušného kraje.

Regionální funkce jsou odborné knihovnické činnosti, které jsou v zákoně č. 257/2001 Sb. definovány jako "...funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb, ..." Jsou realizovány formou služeb, jejichž rozsah může být v jednotlivých regionech různý, a závisí na konkrétním stavu systému knihoven, jejich poptávce a především úrovni finančního zajištění. Jejich plnění odpovídá doporučeným standardům pro výkon regionálních funkcí ([Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky](#)). Cílem regionálních funkcí je zaručit dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky a přispívat k vyrovnání jejich rozdílů mezi jednotlivými knihovnami.

Regionální funkce jsou od počátku určeny především jako pomoc malým knihovnám s neprofesionálními knihovníky.

V okrese Vyškov se regionální funkce začaly zavádět v roce 2002. V průběhu 13 let se vyvíjely a z počátku bylo obtížné s knihovnami v obcích navázat spolupráci. Metodická činnost okresní knihovny byla v devadesátých letech přerušena a bylo nutné ji obnovit. Proběhla jednání s obecními úřady a byly uzavřeny smlouvy o poskytování regionálních funkcí mezi pověřenou knihovnou a jednotlivými knihovnami v obcích regionu. Do programu se zapojily všechny knihovny regionu evidované na MK ČR.

Region Vyškov patří rozlohou 875,80 km² a počtem obyvatel 89 765 k menším okresům Jihomoravského kraje. V roce 2015 zde pracovalo 87 knihoven v obcích a městech. Z toho 4 profesionální s 10 pobočkami, 70 neprofesionálních knihoven a jedna pobočka, a dále pověřená knihovna KKD Vyškov se 2 pobočkami.

Finanční prostředky jsou každoročně přidělovány formou dotace z Jihomoravského kraje a pověřená knihovna díky nim zajišťuje tyto regionální funkce:

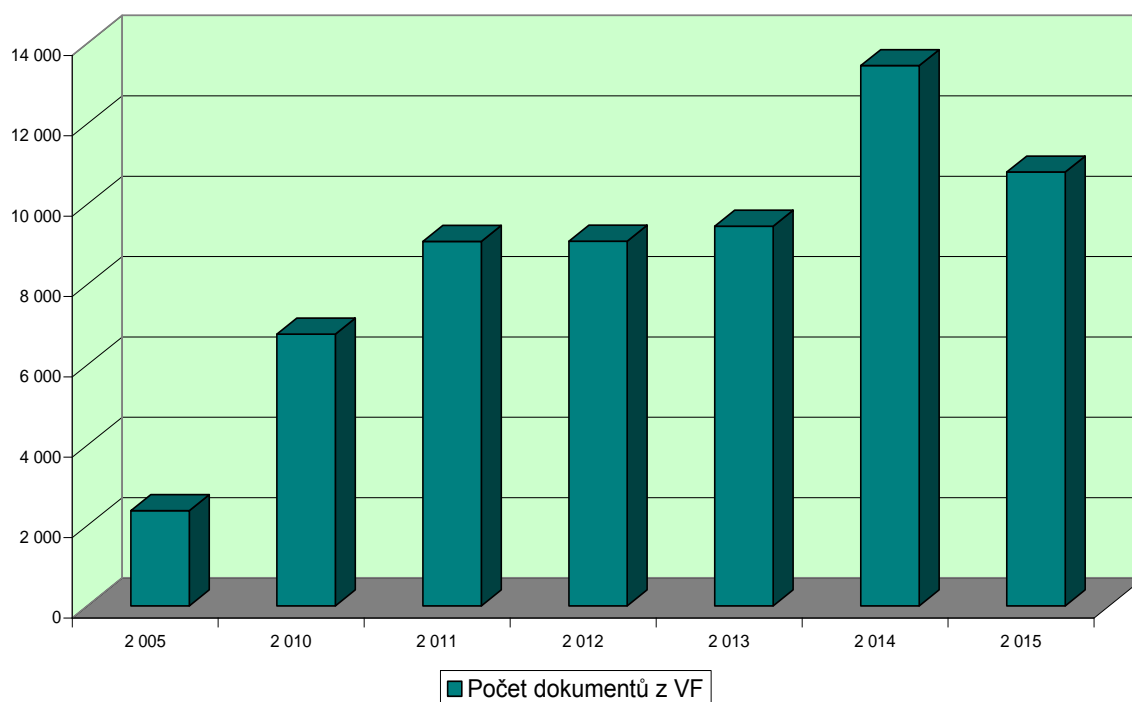
1. **Poradenské, vzdělávací a koordinační služby** (evidence výpůjček; výpůjční protokol; evidence knih, časopisů, čtenářů; odpisy knih; uspořádání knih; zpracování grantů – automatizované knihovní systémy; zpracování vzorových zřizovacích listin a knihovních řádů; sledování legislativních změn v oboru, rozvoj kulturně-výchovné činnosti, rozborů za region apod.).

2. **Statistika knihovnických činností** (zpracování statistiky za region včetně poradenské činnosti při zpracování výkazů knihoven).
3. **Vzdělávání knihovníků, pořádání seminářů** (včetně individuálního proškolení v oblasti knihovnictví, práci s PC, internetem, databázemi, multimédií, s knihovním systémem Advanced Rapid Library, Reg Advanced Rapid Library a další).
4. **Tvorba, distribuce a cirkulace výměnných fondů**, dále VF (průběžný nákup, evidence a distribuce podle požadavků knihoven, doplňuje fond dané knihovny o aktuální literaturu, cirkulace výměnných fondů).
5. **Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů** (dle metodického pokynu zpracování revizní komise obce, průběžná konzultace činnosti, zpracování závěrečných protokolů a aktualizace fondu).
6. **Zajištění nákupu, zpracování a distribuce knihovních fondů, pořízených z prostředků obce** (nákup, zpracování a distribuce knihovního fondu podle požadavků 62 obcí).
7. **Servis automatizovaného knihovního systému** (instalace, upgrade, poskytování databáze knihovního fondu KKD pro retrospektivní zpracování fondu, konzultace a řešení problémů vzniklých v automatizovaných knihovních systémech).

Výměnné fondy

Regionální funkce mají největší podíl na zajištění kvalitních knihovních fondů. Je to tím, že nejvyužívanější službou je možnost zapůjčení knih a jiných dokumentů z takzvaných výměnných fondů. Ke konci roku 2015 již tento fond obsahoval 23 156 dokumentů a z toho 19 895 kusů převážně knih bylo rozpůjčeno. Knihovny s nízkým rozpočtem na nákup tak mohou výrazně doplnit své fondy a zvýšit nabídku svých služeb čtenářům.

Počet zapůjčených dokumentů z výměnných fondů

Počet knih zapůjčených na knihovny regionu. Z grafu je patrné, jakou oblibu si tato služba získala. V roce 2014 proběhla kompletní obměna, kdy kvůli revizi musely být všechny dokumenty staženy a nahrazeny novými soubory s knihami.

Nákup a zpracování knih hrazených z prostředků obce

Další náročnou činností je pomoc při nákupu a zpracování knihovních fondů. Do tohoto kooperačního programu se knihovny zapojovaly postupně. Z počátku si nakupovaly a zpracovávaly knihy samy, ale praxe ukázala, že je pro ně výhodnější spolupracovat s pověřenou knihovnou.

Výhody spolupráce:

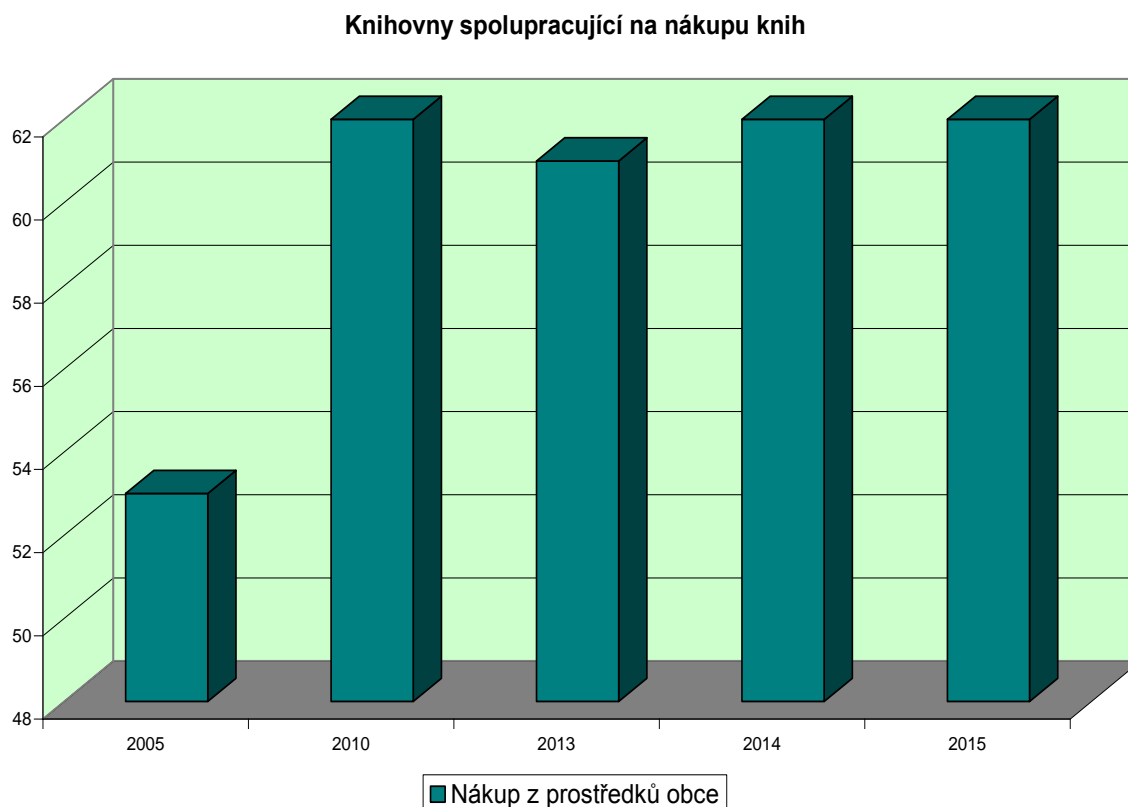
- Vysoká množstevní sleva až 33 %.
- Dokumenty uložené v automatizovaném knihovním systému.
- Technicky zpracované (obalené oštitkované...).
- Kvalitní a vizuálně jednotně zpracovaný fond obecní knihovny.
- Uživatelé v on-line katalogu mají přehled o nabídce své knihovny.

Možnosti jak mohou knihovníci ovlivnit nákup nových knih ve své knihovně:

- Osobní výběr v pověřené knihovně.
- Zaslání požadavku e-mailem.
- Výběrem přes on-line katalog.

Spolupráce na nákupu knih

Rok	2005	2008	2010	2013	2014	2015
Počet knihoven	53	56	62	61	62	62

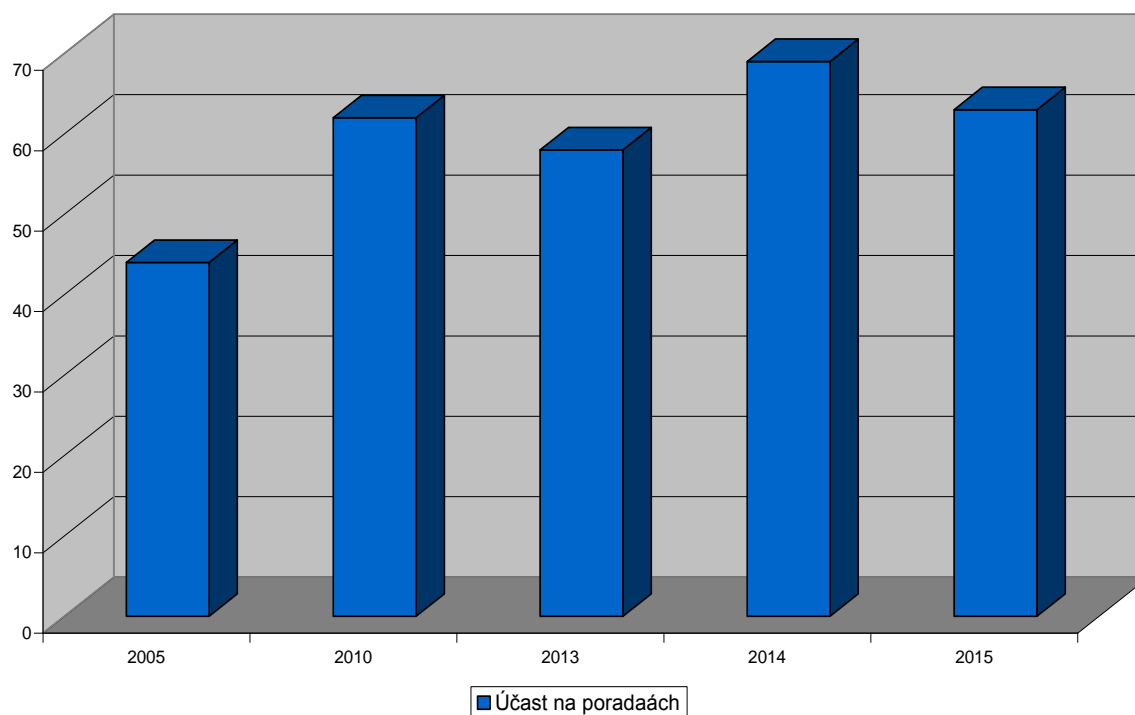
Graf znázorňuje počet knihoven, které měly o tuto službu zájem v roce 2005 a nyní.

Poradenská a konzultační činnost

Regionální funkce zahrnují také poradenskou a konzultační pomoc metodiček pověřené knihovny knihovníkům. V současnosti je poskytována v těchto formách:

- Metodická návštěva pracovníka KKD v knihovně regionu
- Návštěva knihovníka obce v KKD – osobní konzultace
- On-line řešení problémů v knihovním systému, řešeno ihned nebo v průběhu několika dnů (v roce 2005 to nebylo možné)
- Konzultace e-mailem (v roce 2005 v začátcích)
- Konzultace telefonicky
- Komunikace přes Facebook (v současnosti v začátcích)
- Semináře a porady pro knihovníky v KKD

Účast knihovníků na poradách

Graf znázorňuje účast knihovníků na poradách. V knihovnách, kde je knihovník aktivní a využívá konzultací a porad k získávání nových informací a zkušeností, je patrný i kvalitativní posun úrovně služeb uživatelům.

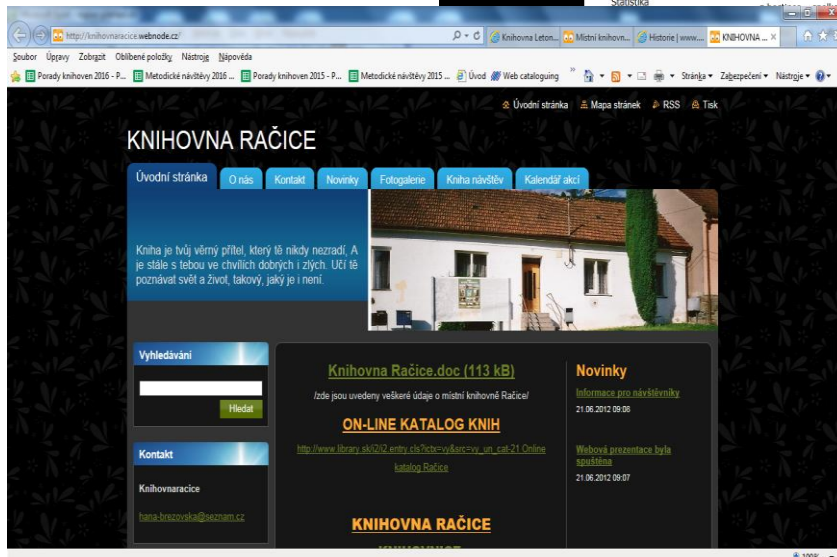
Elektronická prezentace knihoven

Největší a nezákladnější posun za 10 let činnosti regionálních funkcí je patrný v oblasti elektronických služeb.

Webové stránky a Facebook

Obecní knihovny mají informace umístěny převážně na webových stránkách své obce, kde mají zřízeny vlastní záložku. Jejich uživatelé zde najdou také on-line katalog knihovny. Profesionální knihovny, ale i mnohé neprofesionální knihovny s aktivním knihovníkem mají své webové stránky nebo také Facebook.

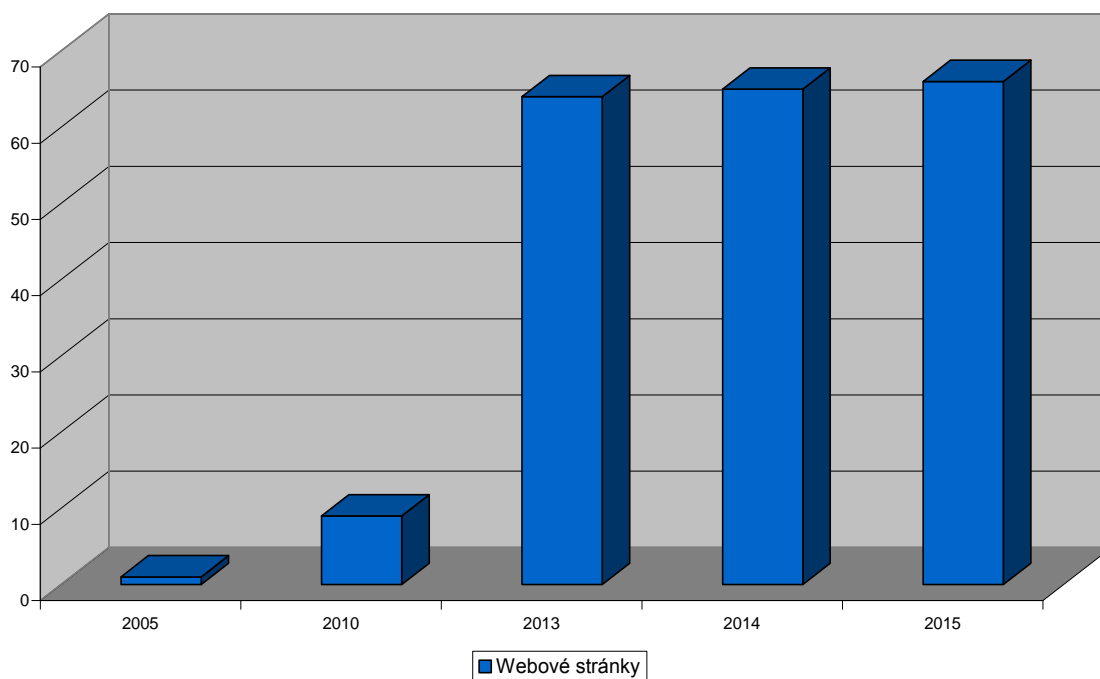
Ukázky pěkných webů knihoven.

Ukázky Facebooků knihoven.

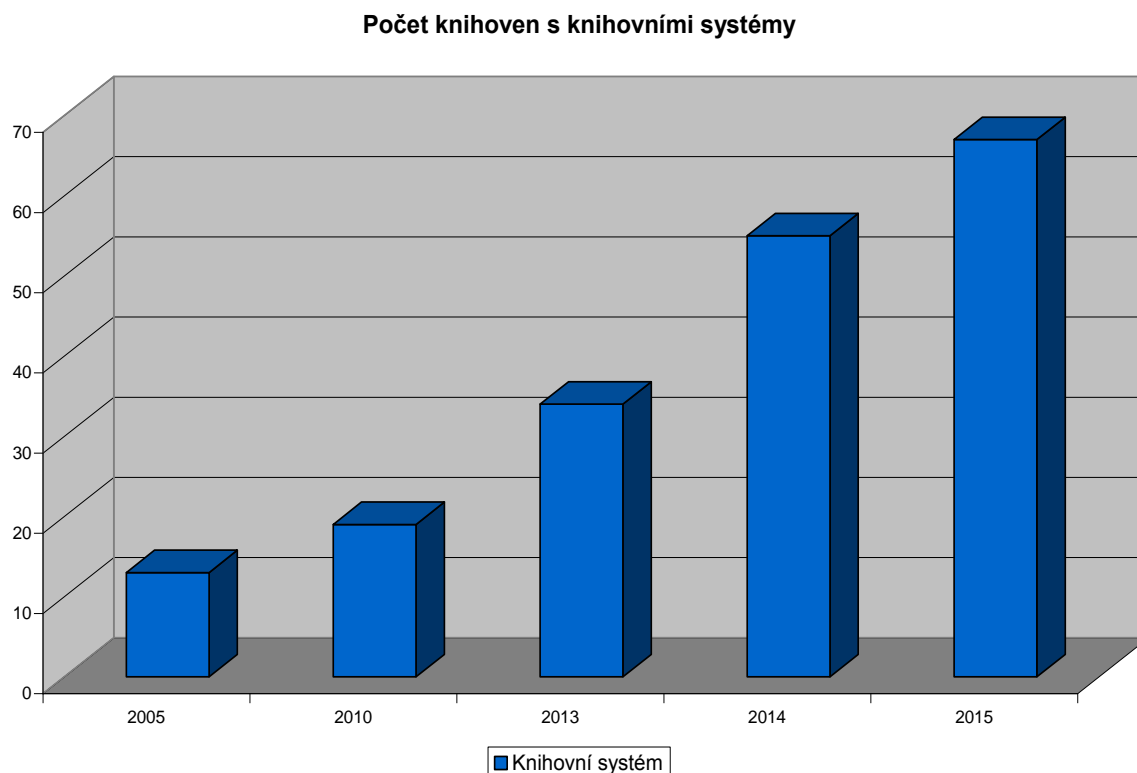
Počet knihoven s webovou prezentací

Graf znázorňuje nárůst webových prezentací knihoven v jednotlivých letech.

Knihovní systémy

V roce 2005 mělo pouze 12 knihoven automatizovaný knihovní systém. S rozvojem počítačové techniky a také díky podpoře grantových programů VISK3 Ministerstva kultury můžeme konstatovat, že nyní již má 89 % knihoven knihovní systém, ve kterém má uloženy své dokumenty.

Graf znázorňuje vývoj zavádění knihovních systémů v knihovnách v jednotlivých letech.

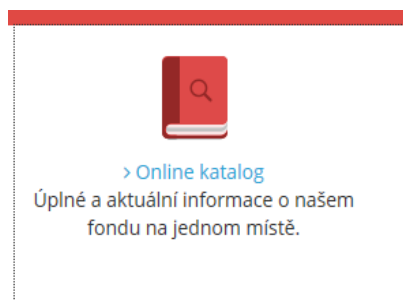
On-line katalogy

Součástí knihovního systému jsou on-line katalogy. Přes to, že jsou standardy doporučené pro knihovny v obcích nad 500 obyvatel, v našem regionu má katalog každá knihovna, která má knihovní systém Advanced Rapid Library.

Lístkové katalogy jsou proto již minulostí a uživatelé využívají přes internet on-line katalog

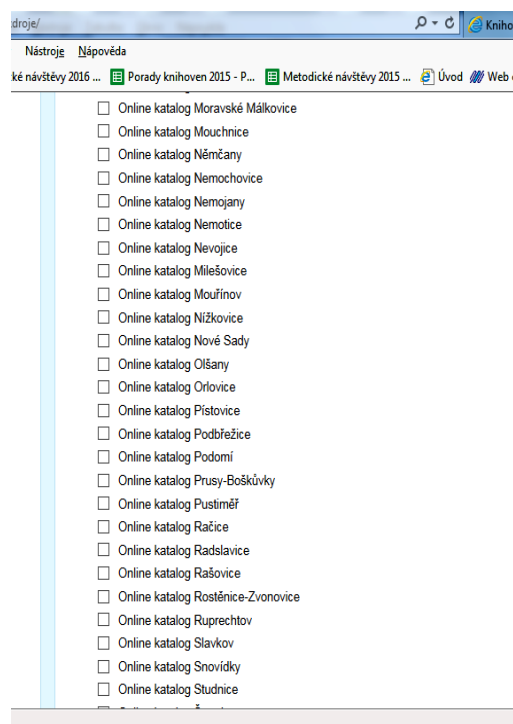
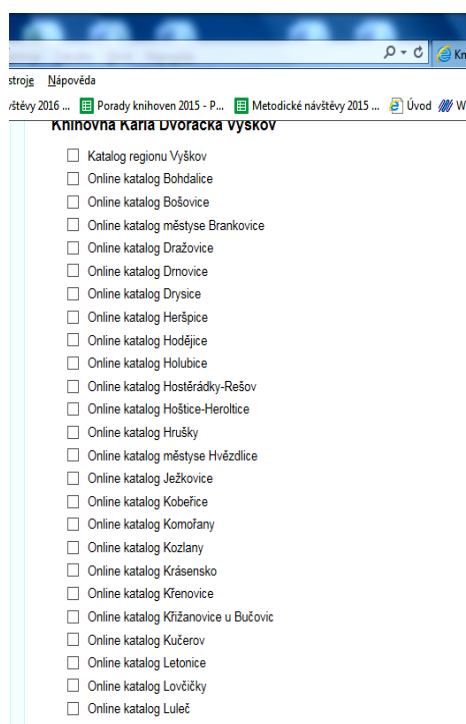
Rok 2005

rok 2015

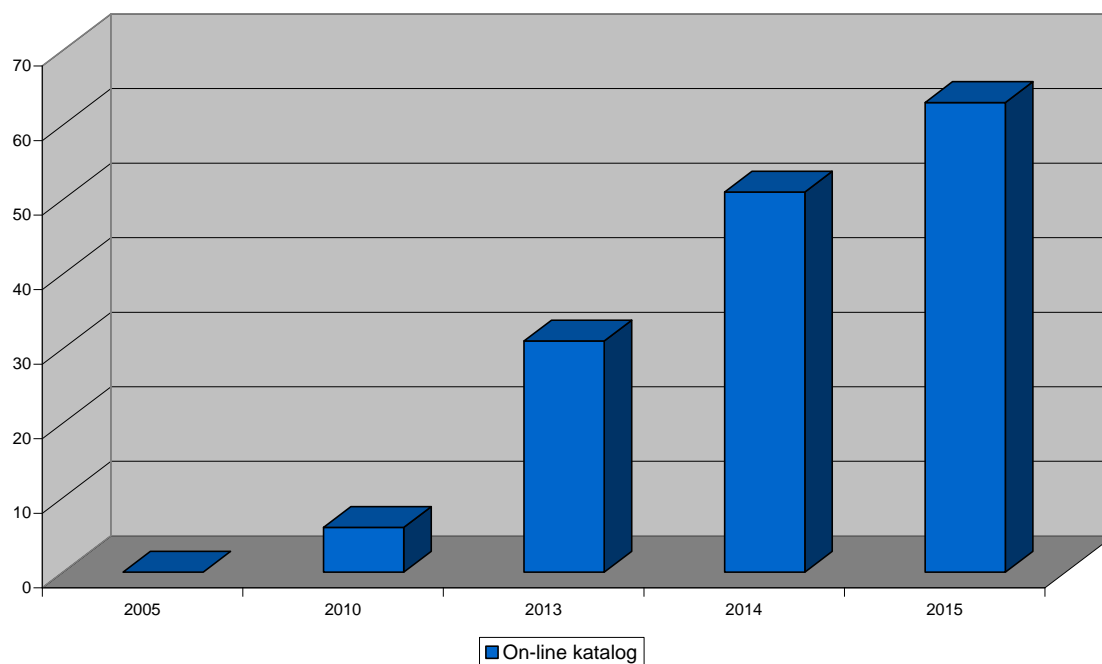

On-line katalogy knihoven pracujících v knihovním systému Advanced Rapid Library.

Katalogy výše uvedených knihoven jsou součástí on-line katalogu pověřené knihovny na stránkách www.kkdvyskov.cz. Uživatelé zde naleznou i Katalog regionu Vyškov.

Počet knihoven s on-line katalogem

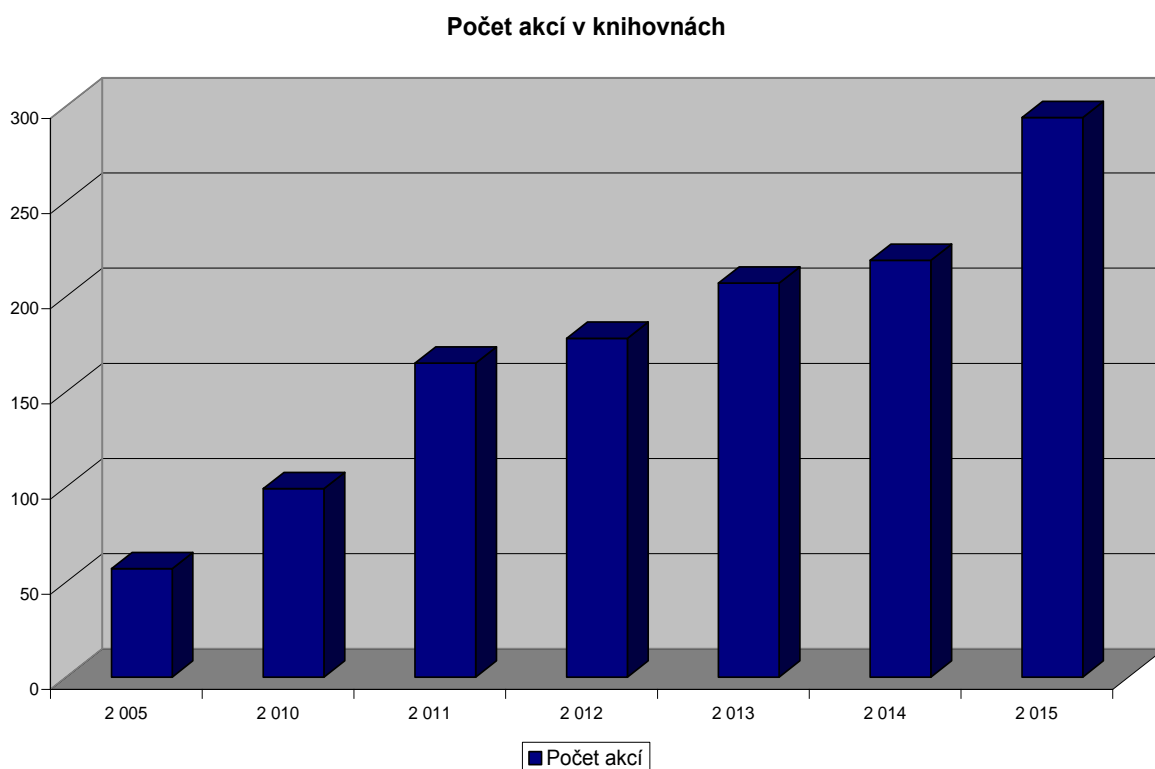

Graf znázorňuje vývoj zavádění on-line katalogů v knihovnách v jednotlivých letech.

Kulturní a vzdělávací akce

Knihovny již nejsou jen výpůjční místa, ale nabízí svým uživatelům i kulturně-vzdělávací akce, jsou místem setkávání a zábavy. Spolu s rozvojem elektronických systémů a komunikace stojí pořádání akcí pro veřejnost na prvním místě kvalitativního posunu. I zde je patrné, jak se situace změnila. Tabulka znázorňuje, kolik neprofesionálních knihoven se zapojilo do pořádání akcí pro své uživatele.

Rok	2005	2008	2010	2013	2015
Počet knihoven	9	11	21	34	40

Graf znázorňuje nárůst počtu akcí, které se uskutečnily v neprofesionálních knihovnách.

Nemalou vypovídající hodnotu mají i další statistické ukazatele. Z nejvýznamnějších vybírám:

Čtenáři

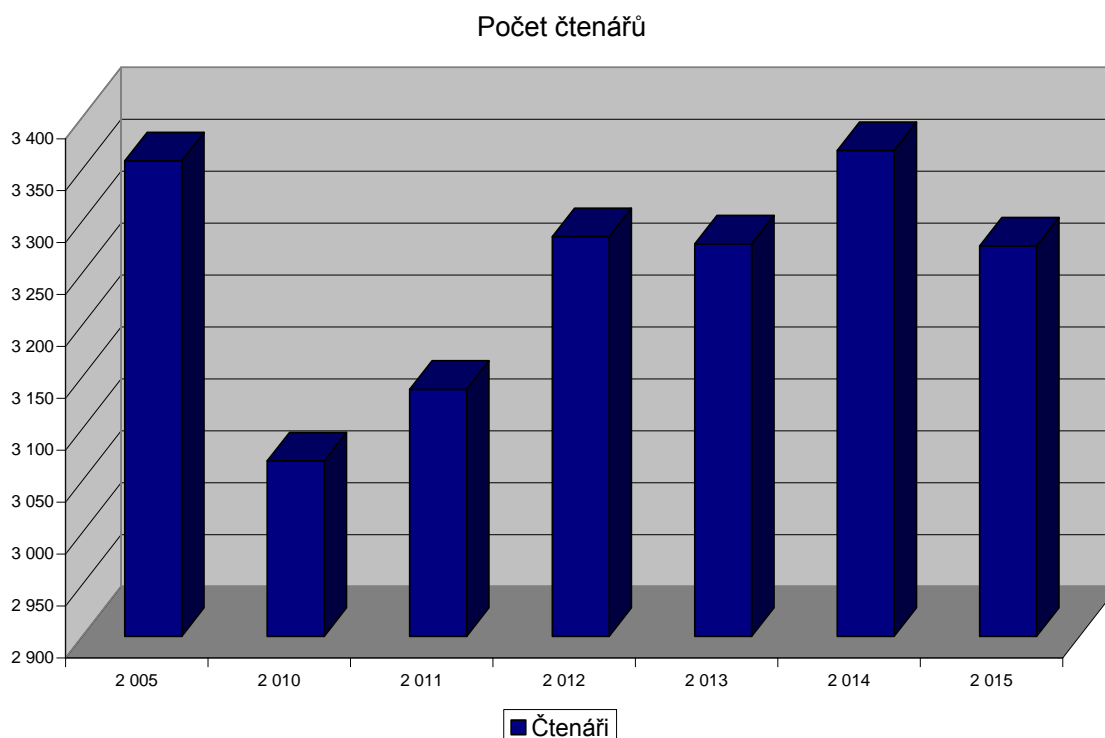
Počet registrovaných uživatelů v knihovnách všech typů ubývá, v neprofesionálních knihovnách se situace za poslední roky stabilizovala a nepatrně přibývá počet dětských čtenářů. U profesionálních knihoven je situace jiná, zde počet čtenářů nepřetržitě klesá. Uživatelé knihoven často využívají nabízené služby, ale nemusí být registrováni. Co je ovšem potěšitelné, jak ukazují následující tabulky, že se snižují počty knihoven, kde je registrováno malé množství čtenářů (pod 10 a pod 20). Také musíme konstatovat, že přesto že počet registrovaných čtenářů celkově klesá, průměrně je na jednu neprofesionální knihovnu v roce 2005 evidováno 48 a v roce 2015 nárůst na 53 čtenářů. U profesionálních knihoven bylo v roce 2005 evidováno 517 a v roce 2015 se průměrný počet snížil na 409 čtenářů.

Počet knihoven s méně než 10 čtenáři:

Rok	2005	2008	2010	2013	2015
Počet knihoven	4	3	2	0	1

Počet knihoven s méně než 20 čtenáři:

Rok	2005	2008	2010	2013	2015
Počet knihoven	10	11	12	8	9

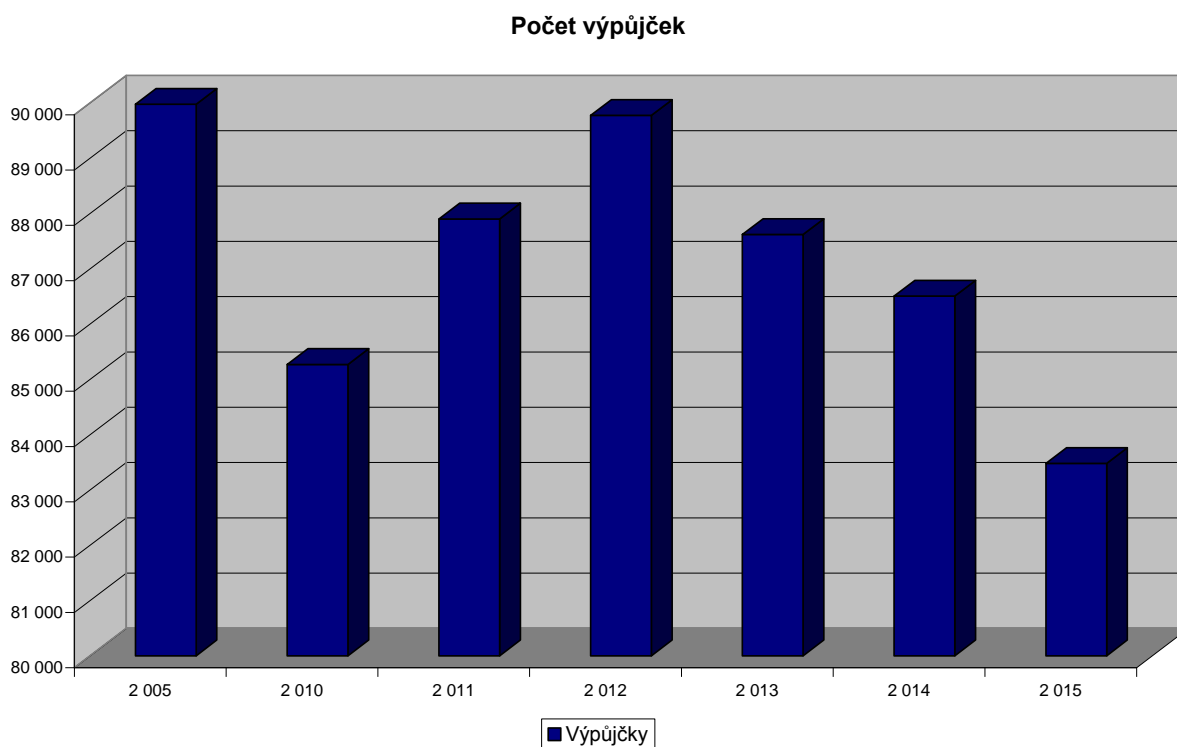
Graf znázorňuje celkový počet čtenářů v neprofesionálních knihovnách v jednotlivých letech.

Výpůjčky

Jak vypadá situace ve stěžejní službě knihoven – půjčování dokumentů ukazuje předposlední graf. Stále více knihám konkurují internet, televize a další média. Čtenáři si méně půjčují dokumenty v knihovně. V roce 2005 se v neprofesionálních knihovnách v průměru vypůjčilo 1 285 dokumentů v jedné knihovně a v roce 2015 průměrně 1 192 dokumentů. U profesionálních knihoven v roce 2005 v průměru 21 593 a v roce 2015 jen 14 948 dokumentů. Přes tyto údaje je tato služba uživateli velmi ceněna a zůstává nejvyužívanější službou. Tabulka znázorňuje situaci, kdy ubývá knihoven, které mají málo výpůjček.

Počet knihoven, ve kterých vykazovaly méně než 100 výpůjček za rok:

Rok	2005	2008	2010	2013	2015
Počet knihoven	5	5	4	2	2

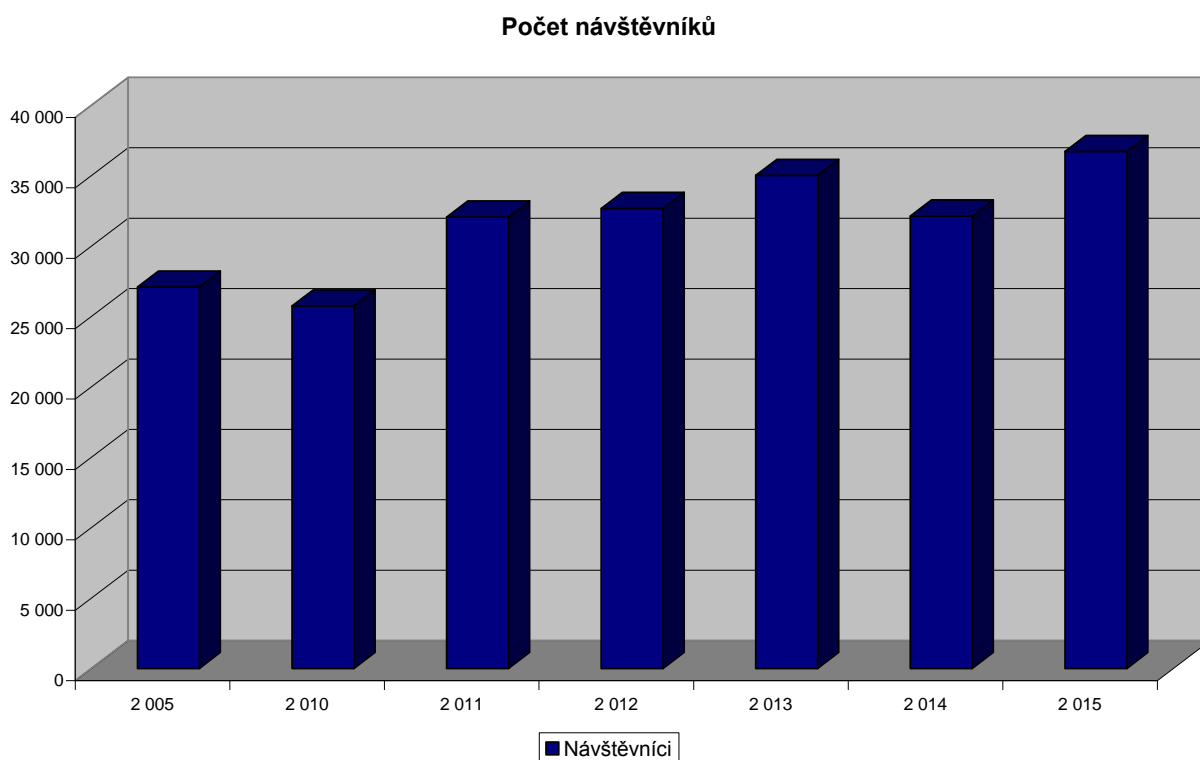

Graf znázorňuje celkový počet výpůjček v neprofesionálních knihovnách v jednotlivých letech.

Návštěvníci

Závěrečný graf znázorňuje postupnou změnu, kdy knihovna přestává uživatelům sloužit jen pro to, aby si zde půjčili knihu. Výpůjček sice ubývá, ale návštěvnost knihoven roste. Uživatelé využívají i jiné služby, které zde nalézají.

V roce 2005 byl průměrný počet návštěvníků v jedné neprofesionální knihovně 387 a v roce 2015 se zvýšil na 558. Průměrný počet návštěvníků v roce 2005 byl v profesionální knihovně 5 465 a v roce 2015 se snížil na 4 525. Z těchto čísel vyplývá, že knihovny mají svůj stálý okruh uživatelů stejně jako jiná spolková či sportovní zařízení v obci.

Graf znázorňuje celkový počet návštěvníků v neprofesionálních knihovnách v jednotlivých letech.

Oceněné knihovny

Regionální služby pomáhají především neprofesionálním knihovnám v tom, aby našly své místo v obci a byly přínosem pro své uživatele. Bez aktivního knihovníka, který je otevřen novým trendům, a bez podpory obecního úřadu by úroveň knihoven nerostla. Proto v pověřené knihovně vybíráme nejaktivnější knihovny a knihovníky a každoročně udělujeme ocenění *Nejlepší knihovna regionu* nebo *Poděkování za dobrou práci knihovníka*. Ocenění již získali:

Nejlepší knihovna regionu

- 2009 Hostěrádky-Rešov
- 2010 Prusy Boškůvky
- 2011 Šaratice
- 2012 Orlovice, Kozlany
- 2013 Moravské Málkovice
- 2014 Krásensko, Nevojice
- 2015 Letonice

Od roku 2010 také předáváme poděkování knihovníkům za nadstandardní práci v daném roce.

Poděkování za dobrou práci knihovníka získali

- 2010 Račice, Pístovice, Rostěnice, Šaratice, Moravské Málkovice, Medlovice
- 2012 Luleč, Kozlany, Moravské Málkovice, Račice, Šaratice, Švábenice
- 2013 Hvězdlice, Letonice, Heršpice, Rostěnice, Radslavice
- 2014 Ježkovice, Nemojany, Hvězdlice, Orlovice, Kučerov, Rašovice, Malinky
- 2015 Němčany, Nemojany, Milonice, Mouřínov, Drnovice, Nesovice

Na krajské ocenění za plnění standardů a vynikající práci knihovny bylo pověřenou knihovnou navrženo již 5 knihoven.

Krajské ocenění

- 2011 Hostěrádky – Rešov
- 2012 Šaratice
- 2013 Pustiměř
- 2014 Bučovice
- 2015 Moravské Málkovice

Závěr

V závěru mohu konstatovat, že Regionální funkce jsou nezbytné pro efektivní fungování regionálního systému v našem okrese. Bez jejich podpory by se celý již léta zavedený systém podpory knihoven zhroutil. Činnost neprofesionálních knihoven by se vrátila na úroveň roku 2005 a dále by se pravděpodobně nerozvíjela. Neprofesionální knihovníci, ale i profesionální potřebují pomoc zkušených metodiků, bez kterých se nedokáží sami ve stále se vyvíjejícím prostředí orientovat.

Název: Regionální funkce knihoven. 10 let v knihovnách regionu Vyškov
Zpracovala: Jaroslava Barová
Vydala: Knihovna Karla Dvořáčka
Rok vydání: 2016
Počet stran: 15
Určeno: Pro vnitřní potřebu veřejných knihoven regionu Vyškov

Zpracováno na základě statistických výkazů výkonů regionálních funkcí knihoven regionu Vyškov

Zpráva je dostupná na webových stránkách Knihovny Karla Dvořáčka
<http://www.kkdvyskov.cz/pro-knihovny-2/informace/>